

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра технології м'ясних, рибних та морепродуктів

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан факультету харчових технологій
та управління якістю продукції АПК

Лариса БАЛЬ-ПРИЛИПКО

правиле 2012р.

“СХВАЛЕНО”

на засіданні кафедри технології

м'ясних, рибних та морепродуктів

Протокол № 12 від “29” 05 2023р.

В.о. завідувача кафедри

Наталія ГОЛЕМБОВСЬКА

”РОЗГЛЯНУТО”

Гарант ОП «Нутриціологія здорового харчування»

Олег ШВЕЦЬ

**РОБОЧА ПРОГРАМА З НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ
З ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я**

спеціальність – 229 «Громадське здоров'я»

освітня програма «Нутриціологія здорового харчування»

Факультет харчових технологій та управління якістю продукції АПК

Розробники: канд. мед. наук, доцент Олег ШВЕЦЬ

канд. мед. наук, доцент Олександр МАРТИНЧУК

1. Опис навчальної дисципліни**НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА З ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я**

(назва)

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень		
Освітній ступінь	Бакалавр	
Напрямок підготовки		
Спеціальність	229 «Громадське здоров'я»	
Освітня програма	Нутриціологія здорового харчування	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	обов'язкова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	-	
Курсовий проект (робота)	-	
Форма контролю	Захист звіту	
Показник навчальної дисципліни для денної та заочної форми навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	2	
Семестр	4	
Лекційні заняття		
Практичні, семінарські заняття		
Лабораторні заняття		
Самостійна робота	120	
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є професійне формування майбутнього фахівця, здатного використовувати надбані знання та вміння з дисциплін, пов'язаних з майбутньою професійною діяльністю; закріплення теоретичних знань, отриманих під час навчального процесу.

Основними завданнями практики є:

- систематизація та поглиблення знань і навичок;
- оволодіння та закріплення практичних навичок роботи у сфері громадського здоров'я;
- вироблення вміння вирішувати конкретні завдання, що пов'язані з майбутньою професійною діяльністю;
- отримання професійних компетенцій, що пов'язані з майбутньою професійною діяльністю;
- розвиток організаційних та комунікативних здібностей студента;
- навчання плануванню та організації робочого часу;
- формування та вдосконалення навичок ведення відповідної професійної документації;
- застосування на практиці знань, здобутих у процесі теоретичного навчання, і умінь самостійно приймати рішення.

Під час вивчення дисципліни у студентів забезпечується виконання наступних **програмних результатів навчання**:

Програмні результати, досягнення яких забезпечує навчальна дисципліна:	
ПРН1	Володіти категоріальним та методологічним апаратом сфери громадського здоров'я, використовувати відповідні методи та інструменти у професійній діяльності
ПРН3	Приймати ефективні рішення з урахуванням цілей, ресурсів, законодавчих обмежень.
ПРН7	Використовувати теорії та методи соціальних наук, сучасні методи статистики, наук про здоров'я для визначення впливу різних детермінант на здоров'я населення.
ПРН9	Планувати і здійснювати прикладні дослідження у сфері громадського здоров'я, аналізувати їх результати, обґрунтовувати висновки.
ПРН12	Розуміти принципи розробки та використовувати у професійній діяльності системи моніторингу і оцінки ефективності інтервенцій, програм та політик в громадському здоров'ї.

компетентностей:

ЗК 4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 6. Здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК 7. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 9. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

СК 2. Здатність здобувати нові знання у сфері громадського здоров'я та інтегрувати їх з уже наявними.

СК 5. Здатність використовувати у професійній діяльності сучасні теорії, методи соціальних наук та наук про здоров'я.

СК 8. Здатність формувати і вдосконалювати у інших осіб спеціальні знання і навички у сфері громадського здоров'я.

3. Структура навчальної дисципліни

ТЕМА 1. ПЕРШИЙ ВІЗИТ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ. СТРУКТУРА ТА КОНТАКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ. МОЖЛИВОСТІ ТА ОБМЕЖЕННЯ ПРАКТИЧНОГО НАВЧАННЯ В ОРГАНІЗАЦІЇ. НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ. ЗОВНІШНЯ КОМУНІКАЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ. НОРМАТИВНА БАЗА.

Структура та напрями діяльності бази практики. етичні аспекти дослідження. огляд нормативної бази України щодо етики біомедичних досліджень. нормативна база та досвід міжнародного співробітництва організації у сфері громадського здоров'я.

ТЕМА 2. ЗАКЛАДИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Поняття про організацію. Сутність та основні риси формальної організації. Загальні характеристики підприємств: види, особливості управління.

Сутність та основні риси діяльності організацій охорони здоров'я. Некомерційні заклади охорони здоров'я. Комерційні заклади охорони здоров'я.

Класифікація закладів охорони здоров'я за сферою діяльності. Класифікація закладів охорони здоров'я за організаційно-правовою формою діяльності.

Організація та порядок надання послуг у закладах охорони здоров'я. Зовнішнє середовище закладів охорони здоров'я.

ТЕМА 3. ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ІЗ СТВОРЕННЯ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Започаткування господарської діяльності з медичної практики, виробництва, оптової та роздрібної торгівлі лікарськими засобами. Реєстрація господарської діяльності з провадження медичної практики, виробництва, оптової та роздрібної торгівлі лікарськими засобами (зі

створенням юридичної особи). Реєстрація фізичної особи - суб'єкта підприємницької діяльності з провадження господарської діяльності з медичної практики (без наймання робочої сили). Реєстрація фізичної особи - суб'єкта підприємницької діяльності з провадження господарської діяльності з медичної практики (з найманням робочої сили).

Ліцензування діяльності з медичної практики, виробництва, оптової та роздрібною торгівлі лікарськими засобами. Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з медичної практики. Вимоги до приміщень та обладнання при впровадженні медичної практики. Кваліфікаційні вимоги до впровадження медичної практики. Організаційні вимоги до впровадження медичної практики. Державний контроль за дотриманням умов і правил підприємницької діяльності з впровадження медичної практики. Ліцензування господарської діяльності з виробництва, оптової та роздрібною торгівлі лікарськими засобами. Ліцензійний контроль за проведенням господарської діяльності з виробництва лікарських засобів. Ліцензійний контроль за проведенням господарської діяльності з роздрібною торгівлі лікарськими засобами. Ліцензійний контроль за проведенням господарської діяльності з оптової торгівлі лікарськими засобами. Ліцензування господарської діяльності з виробництва, оптової та роздрібною торгівлі лікарськими засобами.

Акредитація закладів охорони здоров'я як форма державного контролю якості надання медико-санітарної допомоги.

ТЕМА 4. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА УПРАВЛІННЯ МЕДИЧНОЮ ДОПОМОГОЮ НАСЕЛЕННЮ

Стратегія реформування медико-санітарної допомоги населенню України (ПМСД, ВМСД, ТМСД) та результати її реалізації в сучасних умовах.

Управління якістю медичної допомоги населенню як механізм підвищення її ефективності.

Організація амбулаторно-поліклінічної допомоги населенню в сучасних умовах та управління нею. Шляхи диспансеризації населення. Організація стаціонарної медичної допомоги населенню в сучасних умовах та управління нею. Організація медичної допомоги сільському населенню.

ТЕМА 5. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Необхідність управління фінансовими ресурсами закладів охорони здоров'я. Організаційне забезпечення управління фінансовими ресурсами закладів охорони здоров'я. Правові засади державного управління фінансовими ресурсами у галузі охорони здоров'я.

Методи управління фінансовими ресурсами закладів охорони здоров'я. Формування фінансових ресурсів закладів охорони здоров'я. Особливості формування фінансових ресурсів закладів охорони здоров'я дітей. Закономірності та тенденції розподілу і використання фінансових ресурсів

закладів охорони здоров'я. Особливості використання фінансових ресурсів закладів охорони здоров'я дітей.

Шляхи формування, розподілу та використання фінансових ресурсів закладів охорони здоров'я. Автономізація постачальників медичних послуг та перспективи запровадження контрактних відносин у галузь охорони здоров'я. Реформування механізму оплати медичних послуг закладів охорони здоров'я.

ТЕМА 6. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ З ПЕРСОНАЛОМ В ЗАКЛАДАХ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Концептуальні засади управління кадрами в галузі охорони здоров'я. Підготовка управлінських кадрів для галузі охорони здоров'я. Підготовка менеджерів, орієнтованих на галузь охорони здоров'я.

Система підготовки медичних кадрів в Україні. Молодший медичний персонал. Післядипломна освіта молодших медичних працівників. Лікарі. Післядипломна освіта лікарів. Атестація та присвоєння кваліфікаційної категорії.

Система кваліфікаційних вимог до медичного та управлінського персоналу лікувально-профілактичних закладів. Начальник головного управління, управління (самостійного відділу, служби) охорони здоров'я місцевої державної адміністрації. Начальник (завідувач) лікувально-профілактичного закладу. Головний державний санітарний лікар. Головний лікар обласної, центральної міської, міської, центральної районної та районної лікарень. Головна медична сестра. Лікар. Лікар-інтерн. Лікар стажист. Статистик медичний. Сестра медична. Сестра-господарка. Молодша медична сестра (санітарка-прибиральниця, санітарка-буфетниця тощо).

Організація праці працівників закладів охорони здоров'я. Заробітна плата. Визначення посадових окладів (тарифних ставок) працівників закладів охорони здоров'я. Оплата праці керівників закладів охорони здоров'я, їхніх заступників та керівників структурних підрозділів. Оплата праці лікарів. Оплата праці за тарифними ставками та окладами працівників аптечних закладів. Підвищення посадових окладів за наявність кваліфікаційної категорії. Підвищення посадових окладів за оперативне втручання. Підвищення посадових окладів за диплом з відзнакою. Підвищення посадових окладів за керування санітарним транспортом. Підвищення посадових окладів у зв'язку зі шкідливими і важкими умовами праці. Умови підвищення посадових окладів (тарифних ставок) за підвищену складність та напруженість робіт. Інші види доплат. Надбавки. Надбавки за безперервний стаж роботи. Обчислення стажу безперервної роботи, що дає право на отримання надбавок за тривалість безперервної роботи. Надбавки за почесні звання. Надбавки за знання та використання в роботі іноземної мови. Надбавки за високі досягнення в праці, виконання особливо важливої роботи, складність, напруженість у роботі. Надбавки працівникам та робітникам. Порядок установа надбавок. Оплата праці за чергування вдома та в стаціонарі. Відрядна оплата праці

Підготовка провізорів та фармацевтів. Система кваліфікаційних вимог до фармацевтичних кадрів.

ТЕМА 7. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Інформаційні технології: мета, сутність, завдання. Зовнішня інформація. Внутрішня інформація.

Інформаційні системи, пов'язані з використанням глобальної інформаційної мережі Інтернет (на прикладі веб-сайту Міністерства охорони здоров'я України). Телемедичні технології.

Інформаційне забезпечення діяльності лікувально-профілактичного закладу. Медико-статистична інформація.

Інформаційно-документаційне забезпечення діяльності закладу охорони здоров'я. Реєстрація документів. Складання та оформлення службових документів. Склад реквізитів організаційно-розпорядчих документів. Датування та індексація документів. Погодження документів. Адресування документів. Відмітки про проходження та виконання документів. Здійснення контролю за виконанням документів.

ТЕМА 8. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА УПРАВЛІННЯ ТЕХНОЛОГІЧНИМИ ПРОЦЕСАМИ В ЗАКЛАДАХ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Технологічні принципи забезпечення високих показників якості медичної допомоги. Технології в галузі охорони здоров'я: загальні технології лікування та діагностики; біотехнології, нанотехнології, технології генної інженерії; інформаційні технології; хіміко-фармацевтичні технології; технології інформаційно-організаційного забезпечення; технології інформаційно-технічного забезпечення; управлінські технології.

Стандартизація медичної допомоги: сутність та функції. Стандарти за обов'язковістю вимог виконання.

ТЕМА 9. ЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Моделі біоетики. Модель Гіппократа. Модель Парацельса («Роби добро»). Деонтологічна модель. Модель «технічного» типу. Модель сакрального типу. Модель колегіального типу. Модель контрактного типу. Принцип поінформованої згоди.

Етико-правові засади медичного втручання. Принцип поінформованої згоди. Правові засади медичного втручання. Загальні принципи доктрини поінформованої згоди. Надання інформації про епідемічний стан. Надання інформації населенню про епідемічну ситуацію. Категорії компетентності пацієнтів. Медичні втручання та надання інформації при різних станах та формах. Надання інформації невиліковно хворим пацієнтам. Надання інформації при проведенні наукових досліджень. Надання інформації при вилученні органів і тканин з метою трансплантації.

Етико-правові засади обов'язкової та примусової профілактики та лікування. Запобігання і лікування інфекційних захворювань. Етико-правові засади профілактики, примусового лікування та надання інформації при соціально-небезпечних захворюваннях. Психічні захворювання. Туберкульоз. Хронічний алкоголізм, наркоманія і токсикоманія. ВІЛ-інфекції. Етико-правові аспекти несприятливих наслідків медичної допомоги. Ятрогенії. Дефекти надання медичної допомоги. Ятрогенії. Класифікація ятрогеній. Ятрогенії, пов'язані з профілактичними заходами. Ятрогенії, пов'язані з діагностикою захворювань. Ятрогенії, викликані лікуванням пацієнта. Ятрогенії, пов'язані з деонтологічними помилками медичних працівників. Правові засади ятрогенії.

ТЕМА 10. ПІДГОТОВКА ЗВІТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ.

Після завершення розділу студент заповнює підсумковий звіт про виконану роботу. Після закінчення практики студенту видається характеристика та рецензія на щоденник, підписані безпосереднім керівником практики та керівником закладу, в якому проходила практика. Характеристика повинна бути завірена печаткою закладу, в якому проходила практика. Наявність заповненого відповідно до форми та завіреного підписом керівника практики щоденника та підсумкового звіту є обов'язковим. Керівники навчальної практики аналізують та оцінюють роботу студентів у відповідних закладах (студент не повинен мати пропусків), якість ведення щоденника, якість оволодіння практичними навичками визначеними переліками розділів практики.

4. Методи навчання

Практико-орієнтоване навчання передбачає виконання практичних завдань, практико-орієнтованих завдань, аналіз практичних кейсів (РН1 – РН5). Самостійному навчанню сприятиме: робота в структурному підрозділі бази практики з вирішення завдань професійної діяльності під час якої набуваються навички та уміння використовувати різні моделі поведінки навіть в однакових ситуаціях; глибоко розуміти власні інтереси та інтереси зацікавлених сторін, зважаючи на свої права та обов'язки як члена суспільства; швидко і чітко розставляти пріоритети; робити обґрунтований логічний вибір за наявності альтернатив; швидко прилаштовуватись відповідно до нових викликів та обставин. Формування навичок роботи у колективі у якості як виконавця, так і куратора заходу. Під час підготовки до звіту за результатами практико-орієнтованого навчання студенти розвивають навички самостійного навчання, критичного аналізу, синтезу та аналітичного мислення.

5. Форми контролю

За дисципліною передбачені такі методи поточного формативного оцінювання: зустрічі та опитування під час виконання практики з кураторами та усні коментарі за його результатами, настанови куратора в процесі виконання практичних завдань, обговорення та взаємооцінювання студентами під час розв'язання практичних завдань, ведення щоденника практики переддипломної (основний документ на період практики, включаючи її захист), своєчасне виконання звіту з практики переддипломної. В особливих ситуаціях робота протягом практики переддипломної може бути виконана дистанційно за допомогою навчальної платформи Ельорн, Zoom-платформи, Google Meet-платформи тощо: розв'язування практико-орієнтованих завдань, практичних кейсів в межах тем змісту навчальної практики.

6. Розподіл балів, які отримують студенти. Оцінювання студента відбувається згідно з положенням «Про практичну підготовку студентів у НУБіП України» від 27.10.2021 р. протокол № 3 з табл.1.

Оцінка національна	Визначення ECTS	Рейтинг студента, бали
“Відмінно”	ВІДМІННО – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90-100
“Добре”	ДУЖЕ ДОБРЕ – вище середнього рівня з кількома помилками	82-89
	ДОБРЕ – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	74-81
“Задовільно”	ЗАДОВІЛЬНО – непогано, але зі значною кількістю недоліків	64-73
	ДОСТАТНЬО – виконання задовольняє мінімальні критерії	60-63
“Незадовільно”	НЕЗАДОВІЛЬНО – потрібно працювати перед тим, як отримати залік (позитивну оцінку)	35-59
	НЕЗАДОВІЛЬНО – необхідна серйозна подальша робота	01-34

7. Методичне забезпечення

Для забезпечення можливості досягнення запланованих результатів навчання бази практики повинні володіти необхідним кадровим та науково-технічним потенціалом, зокрема: комп'ютерами, комп'ютерними системами та мережами, навчальною літературою, нормативною базою, лабораторним обладнанням (мікробіологічного, медичного, екологічного, гігієнічного, матеріалів, препаратів тощо), об'єктами навколишнього середовища; діючих моделей (шафами біологічної безпеки, термостатами, автоклавами, іономірами, баканалізаторами, атомно-абсорбційним спектрофотометром тощо); технічними засобами; програмного забезпечення (для підтримки дистанційного навчання, Інтернет-опитування).

8. Рекомендована література

Основна:

1. Епідеміологія: протиепідемічні заходи : навчальний посібник / М. Д. Чемич, Н. Г. Малиш, Н. І. Ільїна ін.. – Вінниця : Нова Книга, 2020. 288 с.
2. Спеціальна епідеміологія. Підручник / Н. Виноград, З.П. Василишин, Л.П. Козак. - Вид-во «Медицина», 2018. с. 368.
3. General Epidemiology : study guide / N. O. Vynograd. - 3-rd ed., corrected. - К. : AUS Medicine Publishing, 2017. 128 p.
4. Advances in Microbiology, Infectious Diseases and Public Health : Volume 7 / edited by Gianfranco Donelli. – 1st ed. 2017. – Cham : Springer International Publishing, 2017. 138 p.
5. Баєва О.В., Чебан В.І. Економіка та підприємництво в охороні здоров'я. Навч. посібник. – Видавництво БДМУ, 2013. – 360 с.
6. Безродна С. М. Управління якістю : навч. посіб. – Чернівці: ПВКФ «Технодрук», 2017. – 174 с.
7. Білинська М. М., Радиш Я. Ф. Державна політика у сфері охорони здоров'я : кол. моногр. : у2 ч К. : НАДУ, 2013. – Ч. 1. – 396 с.
8. Білинська М.М. Управління змінами сфери охорони здоров'я : навч.-метод. Матеріали / М.М.Білинська, Т.П.Авраменко. – К. : НАДУ, 2015. – 80 с.
9. Васюк Н. О. Практичне заняття “Комунікації в діяльності закладу охорони здоров'я. Спілкування і манери поведінки лікаря” / Н. О. Васюк // Застосування інтерактивних технологій у галузі знань “Державне управління” : зб. метод. матеріалів за результатами роботи Школи пед. майстерності (черв.- серп. 2013 р.) / за заг.ред. М. М. Білинської, В. М. Сороко, Л. А. Гаєвської. – К. : НАДУ, 2014. – 208 с. – С. 42-52.
10. Васюк Н. О. Урегулювання конфліктних ситуацій в управлінській діяльності системи охорони здоров'я. Вирішення конфліктів: практичне заняття
- 11./ Н. О. Васюк // Застосування інтерактивних технологій у галузі знань “Державне управління” : зб. метод. матеріалів з дидактики вищ. шк. / за заг. ред. М. М. Білинської, В. М. Сороко, Л. А. Гаєвської. – К.: НАДУ, 2012. – 240 с.
12. Вороненка Ю. В. Менеджмент в охороні здоров'я: навчально методичний посібник. - К.: НМАПО, 2014. – 367 с.
13. Вороненко Ю. В., Михальчук В. М., Горачук В. В. та ін. Управління якістю медичної допомоги: науково-практичні підходи до вдосконалення: посібник. - К., 2016. – 163 с.
14. Вороненко Ю. В., Пащенко В. М. Бізнес-планування в охороні здоров'я. - Кив: «Генеза», 2016. – 336 с.

- 15.Вороненко Ю.В., Гойда Н.Г., Латишев Є.Є. та ін. Сучасні напрями менеджменту в охороні здоров'я: Навчально-методичний посібник. - Київ: Медицина України, 2015. – 335 с.
- 16.Вороненко Ю.В., Проданчук М. Г., Гойда Н.Г. та ін. Менеджмент в охороні здоров'я: навчально-методичний посібник. - К.: Медицина України, 2014. – 334 с.
- 17.Державна політика з охорони громадського здоров'я в Україні: Навч. посіб. / Кер. авт. кол. І.М.Солоненко, Л.І.Жаліло. - К.: Вид-во НАДУ, 2004. - 116 с.
- 18.Довгань Л. Є. Стратегічне управління : навч. посіб. / Л. Є. Довгань, Ю. В. Каракай, Л. П. Артеменко. – 2-ге вид. – К. : ЦУЛ, 2011. – 440 с.
- 19.Лехан В. М., Крячкова Л. В., Волчек В. В. Управління змінами в системі охорони здоров'я України: історія та уроки пілотних регіонів: навчальний посібник. – Дніпропетровськ, 2016. - 53 с.

Допоміжна

1. Соціальна медицина та організація охорони здоров'я / Під заг. ред. Ю.В. Вороненка, В.Ф. Москаленко. – Тернопіль:Укрмедкнига, 2010. 680 с.
2. Санітарна мікробіологія / уклад.: С. П. Гудзь, С. О. Гнатуш, Г. І. Звір. – Львів, 2014. 348 с.
3. Козирєв М.П. Соціологія: підручник / М.П. Козирєв; Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2016. 655 с.
4. Соціологія: навчальний посібник / С.С. Яремчук ; Міністерство освіти і науки України, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. – Чернівці : Чернівецький національний університет, 2015. 239 с.
5. Jekel's Epidemiology, Biostatistics, Preventive medicine, and Public Yealth:medical textbook / D. L. Katz, J. G. Elmore, D. Wild, S. C. Lucan. - fourth edition. -Philadelphia : Saunders Elsevier, 2014. 405 p.
6. Oxford Textbook of Global Public Health. V.1 : The Scope of PublicHealth R. Detels, M. Gulliford, A. K. Quarraisha, C. T. Chorch. – sixth edition. – Oxford : Oxford University Press, 2015. 364 p.
7. Oxford Textbook of Global Public Health. V.2: The Methods of Public Health / R. Detels, M. Gulliford, A. K. Quarraisha, C. T. Chorch. – sixth edition. – Oxford : Oxford University Press, 2015. 905 p.
8. Oxford Textbook of Global Public Health. V.3 : The Practice of Public Health / R. Detels, M. Gulliford, A. K. Quarraisha, C. T. Chorch. – sixth edition. – Oxford : Oxford University Press, 2015. 1643 p.

Інформаційні ресурси в Інтернеті та періодичні видання:

1. Посібник з біостатистики. Аналіз результатів медичних досліджень у пакеті EZR (R–statistics) / В. Г. Гур'янов, Ю. Є. Лях, В. Д. Парій, О. В. Короткий, О. В. Чалий, К. О. Чалий, Я. В. Цехмістер :

Навчальний посібник. – К. : Вістка, 2018. 208 с. <https://www.researchgate.net/profile/Yaroslavsekhmister/publication>

[/326271449_Posibnik_z_biostatistiki_analiz_rezultativ_medicnih_doslidzen_u_paketi_EZR-R-STATISTICS/links/5b436d09aca2728a0d664341/Posibnik-z-biostatistiki-analiz-rezultativ-medicnih-doslidzen-u-paketi-EZR-R-STATISTICS.pdf](https://www.researchgate.net/publication/326271449_Posibnik_z_biostatistiki_analiz_rezultativ_medicnih_doslidzen_u_paketi_EZR-R-STATISTICS/links/5b436d09aca2728a0d664341/Posibnik-z-biostatistiki-analiz-rezultativ-medicnih-doslidzen-u-paketi-EZR-R-STATISTICS.pdf)

2. Офіційний сайт Центру громадського здоров'я МОЗ України <https://phc.org.ua/>

3. Всесвітня організація охорони здоров'я www.who.int

4. Національна медична бібліотека США –MEDLINE www.ncbi.nlm.nih.gov/PubMed

4. Центр контролю та профілактики захворювань www.cdc.gov

5. Европейская база данных «Здоровье для всех» www.euro.who.int/ru/home

5. Кохрейнівський центр доказової медицини www.cebm.net

6. Рекомендації ВООЗ: імунізація в умовах пандемії Covid-19 <https://www.kmu.gov.ua/news/rekomendaciyi-vooz-imunizaciya-v-umovah-pandemiyi-covid-19>

7. ВООЗ. Положення в світі відносно вакцин та імунізації https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/70114/WHO_IVB_09.10_rus.pdf;jsessionid=DEFA48E4B882CC8702CE25D47406F10E?sequence=4

8. <https://www.worldometers.info/>